

Anita Frankowiak

<https://orcid.org/0000-001-6898-8738>

Wydział Humanistyczny

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Strategia informacyjna ministra spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej Witolda Waszczykowskiego w polskich i zagranicznych mediach (w I kwartale 2017 roku)

Słowa kluczowe: minister Witold Waszczykowski, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej, strategie informacyjne, polskie media, zagraniczne media

Key words: Minister Witold Waszczykowski, Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland, information strategies, Polish media, foreign media

Wstęp

Żyjemy w czasach, w których niezwykle istotna jest umiejętność szybkiego zdobywania akceptacji społecznej dla pomysłów politycznych, szczególnie w przestrzeni medialnej. Nieocenionym wsparciem w tym zakresie są wielofunkcyjne media społecznościowe oraz tradycyjne, które błyskawicznie reagują na każdą informację. Osiągnięcie poziomu efektywnej komunikacji z beneficjentami informacji daje z kolei szansę na skuteczną promocję i zarządzanie wizerunkiem.

Strategia informacyjna jest elementem *public relations* (PR) każdej organizacji i jako taka powinna dostarczać odpowiedzi na pytania płynące z otoczenia. Ponadto należy podkreślić, że w swojej czystej postaci opiera się ona na intencji informowania połączonej z oczywistą chęcią wpływania na odbiorców. Jeśli spojrzymy w ten sposób na strategię informacyjną Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej (MSZ) i dookreślimy ją sparafrazowanym McLuhanowskim założeniem, według którego stajemy się tym, co czytamy i na co patrzymy¹, to zarządzanie informacją we wspomnianym ministerstwie spełnia wymogi stawiane tego typu przekazom. Podążając za ustaleniami wynikającymi z teorii komunikowania politycznego, należy dodać, że ten typ strategii oparty jest na modelu komunikowania informacyjnego, mającego na celu pogłębienie wiedzy jednostki na dany temat². W związku z powyższymi cechami weryfikującymi funkcję informacyjną strategii MSZ-u będą: obiektywizm,

¹ M. McLuhan, *Zrozumieć media. Przedłużenia człowieka*, tłum. M. Szczuka, Warszawa 2004.

² Szerzej o tym zob. B. Dobek-Ostrowska, R. Wiszniowski, *Teorie komunikowania publicznego i politycznego*, Wrocław 2001.

bezsronność, prawdziwość, istotność, nieemocjonalność oraz neutralność przekazywanych treści³. Piszac o cechach strategii, nie nalezy zapominać o kwestii manipulacji politycznej, która „[...] żywi się bieżącymi nastrojami społeczeństwa, a jej głównym celem jest zbudowanie przekonania wśród odbiorców informacji, że przekazywane treści są reprezentatywne i wystarczające. Ponadto [...] w opinii publicznej panuje niemal powszechne przekonanie, że zajmowanie się polityką jest sprawą nieczystą. Na niestabilnej scenie politycznej, przypominającej bardziej ring, media pokazują, jak władza łamie prawo, jak trawiona jest rakiem korupcji, jak penetruje ją wielki biznes”⁴ – i wreszcie jak radzi sobie z prowadzeniem polityki zagranicznej.

Celem autorki artykułu jest przedstawienie strategii informacyjnej ministra spraw zagranicznych RP Witolda Waszczykowskiego w polskich i zagranicznych mediach w I kwartale 2017 roku. Oceniając jej jakość i kontynuując rozpoczęty temat, można poszerzyć zakres badań o ujęcie socjologiczne, uwzględniające przygotowanie ministra i pracowników MSZ-u do realizacji procesów wewnętrznych, czyli ustalić: 1) na ile osoby odpowiadające za kontent informacyjny wyciągają wnioski z błędów, których się dopuścili w przestrzeni medialnej, oraz 2) jaki jest poziom ich wiedzy o odbiorcach i sytuacji geopolitycznej (wiedza o tak zwanych warunkach rynkowych, w których informacja zaczyna funkcjonować).

Pretekstem do powstania tego artykułu były między innymi dość kontrowersyjne wypowiedzi ministra W. Waszczykowskiego (od 16 listopada 2015 roku do 9 stycznia 2018 roku kierującego MSZ-em), a dopełnieniem zamierzenia badawczego stał się fakt odkrycia przez niego w styczniu 2017 roku nowego państwa – San Escobaru, na co bardzo krytycznie zareagowały nie tylko polskie, ale także światowe media, w tym „Washington Post”, „The Telegraph”, „Guardian” czy „Independent”, obnażając nieudolność strategii informacyjnej ministra i kierowanego przez niego resortu (rys. 1).

Wypowiedzi polityka zostaną pokazane przede wszystkim w kontekście ocen i komentarzy zewnętrznych oraz na tle polityki informacyjnej prowadzonej przez MSZ. Oczywiście pisząc ten artykuł, można byłoby uwzględnić jedynie informacje, które ministerstwo udostępnia na swojej stronie w zakładce „MSZ w mediach”, ale są one zagregowaną formą przekazu wskazującą kierunki działań resortu i jako takie pełnią funkcję *stricte* selekcyjną. Ich uporządkowanie, także chronologiczne, nadaje swoisty ład politycznej komunikacji. Niewątpliwym atutem tych materiałów jest właśnie selekcja informacji, która ostatecznie wpływa na zarządzanie nimi w czasie i przestrzeni geopolitycznej. Z tej perspektywy uzasadniona wydaje się publiczna i polityczna krytyka niefrasobliwych, najdelikatniej rzecz ujmując, często niedyplomatycznych wypowiedzi ministra Waszczykowskiego.

³ Pisała o tym Janina Fras, poruszając zagadnienie obiektywizmu w dziennikarstwie. Zob. J. Fras, *Dziennikarski warsztat językowy*, Wrocław 2005.

⁴ L. Pastusiak, *Świat polityki a świat mediów*, w: *Współczesne oblicza mediów*, red. J. Marszałek-Kawa, Toruń 2005, s. 8.

Rys. 1. Zrzut ekranu: Twitter [tweet z informacją o nieistniejącym państwie], [online] <<https://twitter.com/rpdсанescobar/status/81917493>>, dostęp: 30.04.2017.

1. Strategia San Escobar, czyli o taktyce informacyjnej ministra

Taktyka/strategia informacyjna jest – zdaniem autorki – zaplanowanym ciągiem przyczynowo-skutkowym w procesie przekazywania treści, którego celem jest udostępnienie lub/i zwielokrotnienie informacji oraz zwiększenie lub utrwalenie potencjału zaufania odbiorców dzięki transferowi obiektywizmu i neutralności zawartych w redystrybuowanych treściach. Podążając tropem tej definicji, można stwierdzić, że niektóre wypowiedzi ministra Waszczykowskiego nie mieszczą się w niej i należałoby je sklasyfikować jako emocjonalne, często stronnice, a także pozbawione obiektywizmu i dające się zdefiniować jako gafy polityczne i wpadki dyplomatyczne. Dobrym przykładem w tym względzie jest jego wypowiedź podczas szczytu Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku, z 12 stycznia 2017 roku, kiedy to padły niezapomniane już dziś w dyplomacji światowej słowa:

Mamy okazje prawie do 20 spotkań z różnymi ministrami. Z niektórymi, jak np. na Karaibach, po raz pierwszy chyba w historii naszej dyplomacji. Na przykład z takimi krajami, jak San Escobar albo Belize. Każdy z tych krajów to jest jeden głos w Zgromadzeniu Ogólnym ONZ⁵.

⁵ *San Escobar i...* Długa lista wpadek ministra Waszczykowskiego, [online] <<http://www.newsweek.pl/polska/polityka/witold-waszczykowski-najgorsze-wpadki-wypowiedzi-ministra,artykuly,380398,1.html>>, dostęp: 8.03.2017.

Przytoczona wypowiedź stała się pretekstem do publicznej krytyki i medialnych doniesień na temat niekompetencji ministra⁶. Trzeba przyznać, że właściwie każde jego wystąpienie było obarczone niedyplomatycznymi stwierdzeniami. Jakby na przekór okolicznościom dyplomatycznym „San Escobar szybko dorobił się konta na Twitterze, gdzie m.in. podziękowano ministrowi Waszczykowskiemu i Polsce za to, że jako jedyni uznajemy istnienie tego państwa”⁷. W niezwykle krótkim czasie tysiące facebookowiczów polubiło je. Pozostaje do rozstrzygnięcia problem poważniejszy – postępująca utrata zaufania politycznego do polskiego dyplomaty. Jak podaje Jan Kreft,

[...] wiarygodność jest specyficzną cechą informacji, dzięki której jest ona bardziej godna zaufania, pozwala ona na jej weryfikację, lepszą ocenę dokładności, kompletności oraz tego, czy informacja jest wartościowa. Wiarygodność informacji nie determinuje natomiast jej jakości, choć jest jej konsekwencją. Może być ona zatem wiarygodna, choć niskiej jakości ze względu na deficyt pozostałych atrybutów jakości⁸.

W większości wypowiedzi Waszczykowskiego brakuje jednak tak rozumianej wiarygodności, co potwierdza materiał badawczy. Można wręcz odnieść wrażenie, że lekceważenie faktów, ale także manipulowanie obiektywnością przekazu, jest pewnym standardem jego wypowiedzi.

Kolejnym wydarzeniem, które wzbudziło bardzo dużo emocji, był wywiad udzielony przez Waszczykowskiego agencji Reutersa, w którym minister deklarował, że:

Polska może być otwarta na negocjacje w sprawie żądań Londynu dotyczących ograniczenia w Wielkiej Brytanii praw imigrantów z Unii Europejskiej, jeśli Londyn pomoże jej zwiększyć obecność NATO w Europie Środkowej⁹.

⁶ Zob. między innymi: *Zawrotna kariera San Escobar. Światowe media o pomyłce ministra*, [online] <<http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/zawrotna-kariera-san-escobar-swiatowe-media-o-pomylce-ministra,706345.html>>, dostęp: 8.03.2017; J. Bojakowski, „A słowo stało się ciałem”. Świat uznał fakt istnienia San Escobar, [online], <<https://www.wprost.pl/light/10038517/A-slowo-stalo-sie-cialem-Swiat-uznal-fakt-istnienia-San-Escobar.html>>, dostęp: 8.03.2017; Waszczykowski o „San Escobar”: Przejrzyczenie, chodziło o San Cristobal albo Christopher, [online] <<http://www.wsensie.pl/bez-komentarza/20428-waszczykowski-o-san-escobar-przejrzeczenie-chodzilo-o-san-cristobal-albo-christopher>>, dostęp: 20.04.2017; „Na San Escobar będziemy jeździli bez wizy, tramwajem”. Waszczykowski o swojej wpadce, [online] <<https://dorzeczy.pl/kraj/19280/Na-San-Escobar-bedziemy-jezdzi-biez-wizy-tramwajem-Waszczykowski-o-swojej-wpadce.htm>>, dostęp: 20.04.2017; *Jak nas widzą, tak nas piszą – Polska w oczach zagranicznych mediów*, [online] <<http://cogrzej24.pl/frame/na-60-urodziny-waszczykowski-dostal-flage-san-escobar-dziekuje-muchas-gracias,55678.html>>, dostęp: 20.04.2017; *Jak o nas piszą, tak nas widzą. Polska w oczach zagranicznych mediów*, [online] <<https://ekantor.pl/jak-o-nas-pisza-tak-nas-widza-polska-w-oczach-zagranicznych-mediow>>, dostęp: 20.04.2017.

⁷ M. Zwierzchowski, *San Escobar – Waszczykowski odkrył nowy kraj, internet oszalał*, [online] <<http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/ludzieistyle/1690154,1,san-escobar--waszczykowski-odkryl-nowy-kraj-internet-oszala.read>>, dostęp: 25.03.2017.

⁸ J. Kreft, *Koniec dziennikarstwa jakie znamy. Agregacja w mediach*, Kraków 2016, s. 56–57.

⁹ Waszczykowski: w mediach ukazał się skrót wywiadu, nie wywiad. „Nie było mowy o układzie coś za coś”, [online] <<http://www.tvp.info/23447612/waszczykowski-w-mediach-ukazal-sie-skrót-wywiadu-nie-wywiad-nie-było-mowy-o-ukladzie-cos-za-cos>>, dostęp: 20.04.2017.

Następnie polityk próbował tłumaczyć swoje stanowisko w sprawie obniżenia zasiłków Polakom mieszkającym na wyspach. Poinformował, że agencja wybrała tylko część jego wypowiedzi, a kontekst był zupełnie inny. Można byłoby uwzględnić tłumaczenia ministra, gdyby nie fakt, że właściwie większość jego wystąpień medialnych jest po prostu nieprzemyślana i niemerytoryczna, a tym samym uderza w polską rację stanu. Intensywność zdarzeń dyplomatycznych nie może być wytłumaczeniem dla tak oczywistych pomyłek. Na nim bowiem spoczywa obowiązek rzetelnego tłumaczenia faktów i informowania odbiorców w sposób odpowiedzialny zarówno politycznie, jak i kulturowo.

Także w styczniu 2016 roku, w wywiadzie dla niemieckiego „Bilda”, Waszczykowski, odnosząc się do zmian w Trybunale Konstytucyjnym i do zamieszania z polskimi mediami, powiedział, że nie chcemy (my, Polacy – przyp. autorki) świata złożonego z rowerzystów i wegetarian:

Poprzedni rząd realizował tam (w mediach) określony lewicowy program. Tak jakby świat według marksistowskiego wzorca musiał automatycznie rozwijać się tylko w jednym kierunku – nowej mieszaniny kultur i ras, świata złożonego z rowerzystów i wegetarian, którzy używają wyłącznie odnawialnych źródeł energii i walczą ze wszelkimi przejawami religii. To ma niewiele wspólnego z tradycyjnymi polskimi wartościami¹⁰.

Powyższa wypowiedź jest reprezentatywna dla strategii Waszczykowskiego – nie wiadomo, na ile zamierzonej, a na ile wynikającej z nieznamośności zasad funkcjonowania informacji w przestrzeni medialnej. Polega ona na operowaniu negatywnymi stereotypami lub ich preparowaniu na użytek danej sytuacji. Co więcej, minister nie uwzględniał profilu medium, któremu udzielał wywiadu. Można bowiem było przewidzieć, że niemiecki tabloid wykorzysta tę wypowiedź. Fala krytyki medialnej pojawiła się od razu, a „Bild”, po wypowiedzi polityka, nadał artykułowi na temat sytuacji w Polsce jednoznaczny tytuł – *Czy Polacy zwariowali?* Zdaniem Edwarda Haliżaka, dyrektora Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego, w ten sposób minister budował nieprofesjonalną i schematyczną opowieść opartą na nierzetelnych przesłankach, a jego wypowiedź była

[...] obelżywa w stosunku do oponentów politycznych. Porównanie do wegetarian miało dać w przenośni do zrozumienia, że ktoś ma byle jakie poglądy, w odróżnieniu od mięsożerców, czyli ludzi prezentujących tradycyjne wartości. Co się tyczy rowerzystów, to można to było odebrać jako powrót do narracji z lat 60. Wówczas mówiono o cyklistach oraz syjonistach. Ta wypowiedź mogła mieć ordynarny, antysemicki kontekst, który zwłaszcza w Niemczech dał fatalny obraz Polski. Minister Waszczykowski musiał zdawać sobie sprawę z tego, że dla ludzi w średnim wieku i starszych był to PRL w najgorszym wydaniu.

¹⁰ Waszczykowski w niemieckiej gazecie: nie chcemy świata złożonego z rowerzystów i wegetarian, [online] <<http://www.newsweek.pl/polska/witold-waszczykowski-wywiad-dla-bild-rowerzysci-i-wegetarianie,artykuly,376666,1.html>>, dostęp: 20.04.2017.

To jest czarny PR dla naszego kraju, który wynika z głębokich, prowincjonalnych kompleksów szefa MSZ¹¹.

Podobne kontrowersje wywołała styczniowa wypowiedź, w której minister radził Białorusinom uczyć się języka polskiego. Sprawa dotyczyła Telewizji Biełsat, której MSZ zmniejszył dotację z siedemnastu do pięciu milionów złotych, co ostatecznie może spowodować jej upadek. Polityk zadeklarował, że:

[...] zamiast telewizji Biełsat nasi wschodni sąsiedzi będą mogli oglądać telewizję Polonia, która nadaje swój program w całości w języku polskim. Problem w tym, że wielu Białorusinów nie mówi w naszym języku. – A, nauczą się – odpowiedział krótko w RMF FM Waszczykowski na pytanie dotyczące tego projektu¹².

Powyższe stwierdzenie jest dobrym przykładem nonszalancji ministra wobec delikatnej materii stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską a Białorusią, a także przejawem politycznej dyskredytacji¹³. Ponadto jego wysoce oceniający styl wypowiedzi naruszał obowiązujące normy społeczne, a tym samym wywoływał skrajne emocje wśród odbiorców.

Kolejnym przykładem są wypowiedzi Waszczykowskiego dotyczące Donalda Tuska. Szef MSZ-u jest znany z publicznie artykułowanej niechęci wobec niego. Odpowiadając na życzenia noworoczne przewodniczącego Rady Europejskiej zamieszczone na Twitterze, podkreślił, że „[...] jest on ikoną zła i głupoty” i życzył politykowi, by pozostał jak najdłużej poza Polską¹⁴. Ataki na D. Tuska nasiliły się wraz z nadchodzącymi wyborami na kolejną kadencję. 27 marca 2017 roku, w studiu TVN24, minister Waszczykowski powiedział, że dysponuje ekspertyzami potwierdzającymi nieprawomocność wyboru Tuska na szefa Rady Europejskiej, która dodatkowo jest obarczona fałszerstwem¹⁵. Co ciekawe, od tych słów Waszczykowskiego odciął się wyraźnie w Radiu ZET minister ds. europejskich Konrad Szymański i mówił:

W moim przekonaniu prawnie nie ma podstaw, żeby podważać wybór Donalda Tuska na stanowisko szefa Rady Europejskiej. Został dokonany efektywnie, ale z wadą polityczną – powiedział. Pytany o „fałszerstwo” Szymański odparł, że nie wie, co mógł mieć na myśli Witold Waszczykowski. – Wszystko wskazuje

¹¹ *Eksperci oceniają ofensywę medialną Waszczykowskiego*, [online] <<https://wiadomosci.wp.pl/eksperci-oceniaja-ofensywe-medialna-waszczykowskiego-6027691893551745a>>, dostęp: 21.04.2017.

¹² *Telewizja dla Białorusinów po polsku? Waszczykowski ma dla nich radę*, [online] <<http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/koniec-tv-bielsat-szef-msz-bialorusini-nauczaja-sie-polskiego,704083.html>>, dostęp: 22.04.2017.

¹³ Szerzej na temat dyskredytacji pisał Mirosław Karwat. Zob. M. Karwat, *O złośliwej dyskredytacji. Manipulowanie wizerunkiem przeciwnika*, Warszawa 2006.

¹⁴ *Donald Tusk jest „ikoną zła i głupoty”? Waszczykowski: Życzę mu, by pozostał jak najdalej od Polski*, [online] <<http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114871,21192650,donald-tusk-jest-ikonazla-i-glupoty-waszczykowski-zycze.html>>, dostęp: 20.04.2017.

¹⁵ M. Zubik, *Witold Waszczykowski: Przy wyborze Donalda Tuska doszło do fałszerstwa*, [online] <<http://wyborcza.pl/7,75399,21552614,witold-waszczykowski-przy-wyborze-donald-tuska-doszlo-do-falszerstwa.html>>, dostęp: 20.04.2017.

na to, że ten wybór ma istotną wadę polityczną, ale wady prawnej nie widzę – skomentował¹⁶.

Pomimo starań K. Szymańskiego, by nadać wypowiedzi Waszczykowskiego jak najszerzy i ogólnikowy kontekst, media nie miały wątpliwości, że nie ma ona nic wspólnego z budowaniem pozytywnego wizerunku Polski na arenie międzynarodowej. Minister spraw zagranicznych zarzucił przecież 28 głosującym państwom, że brały udział w fałszerstwie. Postawiono więc tezę, że chce wyprowadzić Polskę z Unii Europejskiej.

Kolejna niedyplomatyczna wypowiedź znalazła się w wywiadzie przeprowadzonym 17 lutego 2017 roku przez Różę Romaniec podczas Konferencji Bezpieczeństwa w Monachium dla „Deutsche Welle”, w którym minister dość niefortunnie stwierdził, że Amerykanie powinni rozwiązywać wszystkie europejskie konflikty:

Ja myślę, że Europa jest za słaba, aby rozwiązać takie konflikty. Europa nie poradziła sobie samodzielnie w I wojnie światowej i musiała wołać Amerykanów, podobnie było w II wojnie światowej. Nie poradziła sobie z wojnami bałkańskimi i nie radzi sobie z tym konfliktem. Uważam, że Amerykanie powinni mieć europejską „Greencard”, taką kartę jako „permanent resident”. W Polsce traktujemy Amerykanów jako mocarstwo europejskie. I we wszystkich konfliktach w Europie Amerykanie powinni brać udział w ich rozwiązywaniu¹⁷.

W kontekście tych słów warto przypomnieć, że już w 2015 roku Waszczykowski, na antenie radia TOK FM¹⁸, twierdził, że Polska od wielu lat prowadzi spór z Niemcami dotyczący obecności wojsk amerykańskich, na którą to obecność – zdaniem ministra – rząd Merkel nie chce wyrazić zgody.

W marcu 2017 roku pojawiła się kolejna kontrowersyjna wypowiedź. Polityk, w rozmowie z Krzysztofem Ziemicem, stwierdził, że Polska w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi „odeszła od murzyńskości”¹⁹, choć nie wyjaśnił, na czym owa murzyńskość miałaby polegać. To dość niefortunne, wręcz rasistowskie sformułowanie ponownie uruchomiło falę zasłużonej krytyki. Komentator „Washington Post” Jackson Diehl podkreślił, że polskiemu politykowi „udało się” być jednocześnie rasistą i antyamerykanistą²⁰. Europejskie wydanie serwisu Politico.eu, na które powołuje się „Newsweek Polska”, poświęciło tej wypowiedzi

¹⁶ Tamże.

¹⁷ *Chcemy być Robertem Lewandowskim w UE*, [online] <<http://www.dw.com/pl/waszczykowski-chcemy-by%C4%87-robertem-lewandowskim-w-ue/a-37613052?maca=pl-EMail-sharing>>, dostęp: 15.04.2017.

¹⁸ *Waszczykowski: od lat jesteśmy w sporze o bezpieczeństwo Europy Wschodniej z Niemcami*, [online] <<http://wiadomosci.onet.pl/kraj/waszczykowski-od-lat-jestesmy-w-sporze-o-bezpieczenstwo-europy-wschodniej-z-niemcami/9s2jhy>>, dostęp: 15.04.2017.

¹⁹ *Waszczykowski: W stosunkach polsko-amerykańskich odeszliśmy od murzyńskości. A relacje z Waszyngtonem się poprawiły*, [online] <<http://www.newsweek.pl/polska/waszczykowski-odeszlismy-od-murzynskosci-relacje-z-usa-sie-poprawily,artykuly,382923,1.html>>, dostęp: 20.04.2017.

²⁰ *Amerykanie dowiadują się o „murzyńskości”. I oskarżają Waszczykowskiego o rasizm*, [online] <<http://www.newsweek.pl/swiat/murzynskosc-waszczykowskiego-czyli-negro-mentality-oburza-usa,artykuly,382974,1.html>>, dostęp: 15.04.2017.

obszerny artykuł²¹, w którym wypomniało polskiemu politykowi także wszystkie poprzednie mało fortunate wystąpienia, a to ostatnie, z „negro mentality” w tle, redaktorzy uznali za kompromitujące Polskę w świecie dyplomacji.

Lista gaf medialnych Waszczykowskiego była długa i budziła niepokój, ponieważ kierował on strategicznym polskim resortem. Co więcej, budowany przez niego w ten sposób wizerunek Polski był niepoważny i urągał standardom dobrze pojętej dyplomacji. Były wśród tych lapsusów niezwykle kuriozalne wypowiedzi. Minister nazwał przewodniczącego Parlamentu Martina Schulza „słabo wykształconym lewakiem”, a Franka-Waltera Steinmeiera, swojego niemieckiego odpowiednika, wezwał do cenzurowania tamtejszych karykaturzystów. Wystąpił o opinię w sprawie nowelizacji ustawy o Trybunale Konstytucyjnym do Komisji Weneckiej. Gdy ta wydała krytyczną ocenę, stwierdził, że Komisja obraża polski rząd i polskie społeczeństwo. Oskarżył amerykańskich senatorów o to, że działają z inspiracji ludzi źle życzących Polsce. Szok po swojej wypowiedzi o „rowerzystach i wegetarianach” skomentował jako wybuch hysterii i groteski. We „Frankfurter Allgemeine Zeitung” skrytykował Unię Europejską za to, że wdała się w „całkowicie bezsensowny konflikt” z Polską. O debacie w Parlamencie Europejskim na temat sytuacji kobiet w Polsce powiedział: „To kolejny krok do kompromitacji PE”. Donaldowi Tuskowi zarzucił, że jako szef Rady Europejskiej nie lobbuje w interesie Polski. Później dał Tuskowi czas do maja na zmianę stosunku do rządów PiS-u. Profesora Andrzeja Rzeplińskiego porównał do „irańskiego ajatollaha”. Polski kontrwywiad nazwał „policją polityczną”, a do kobiet biorących udział w czarnym proteście lekceważąco powiedział: „No niech się bawią”²².

Biorąc pod uwagę liczbę tych niefortunnych wypowiedzi, a także ich dyskusyjną jakość merytoryczną oraz uwzględniając fakt, że na odbiorców w XXI wieku oddziałuje się przede wszystkim obrazem²³, można skonstatować, że panorama informacyjna, jaką kreślił minister, była dość kłopotliwa w odbiorze, i to nie tylko w świecie dyplomatycznym. Ponadto zaprezentowane przykłady obrazują spostrzeżenie, że nie potrzeba zewnętrznego politycznego czy po prostu subiektywnego zniekształcenia treści przez użytkowników informacji, bo są one same w sobie kontrowersyjne.

²¹ Tamże.

²² J. Koć, *Czarny rok Waszczykowskiego*, [online] <<https://wiadomo.co/czarny-rok-waszczykowskiego/>>, dostęp: 20.03.2017.

²³ O oddziaływaniu na tłum za pomocą obrazu pisał Gustave Le Bon. Zob. G. Le Bon, *Psychologia tłumu*, tłum. B. Kaprocki, Warszawa 1994.

2. Strategia informacyjna ministerstwa, czyli zakładka „MSZ w mediach” na jego stronie internetowej

Podstawowym zadaniem MSZ-u jest służba racji stanu i realizowanie szeroko pojętego interesu narodowego. Po 1989 roku, gdy rozpoczęła się odnowa polskich służb dyplomatycznych, rozumiano, że ministerstwo musi prowadzić wiarygodną i w pełni przemyślaną politykę informacyjną. Kolejni ministrowie wprowadzali zmiany jakościowe i ilościowe w resorcie. Minister Waszczykowski rozpoczął je od zdymisjonowania 32 ambasadorów²⁴, a Jan Dziedziczak, odpowiadający w MSZ-cie za dyplomację publiczną, zapowiedział, że wszystkie osoby pracujące w służbach przed 1989 rokiem zostaną zwolnione oraz że zostanie stworzony nowy wzorzec kompetencyjny polskiego dyplomaty.

Jeśli chodzi o strategię informacyjną prowadzoną poprzez stronę internetową MSZ-u, to nie uległa ona zasadniczym zmianom w stosunku do kontentu ministra Radosława Sikorskiego. Miała te same cechy dystynktywne, które oddają jej charakter. Opierała się na:

- 1) istotności informacji, czyli odpowiedniej ich kategoryzacji,
- 2) zapewnieniu właściwego dopływu informacji,
- 3) uporządkowaniu treści bez informacyjnego nadmiaru.

Jeśli oddzielimy od niej wypowiedzi Waszczykowskiego (co jest oczywiście zabiegiem sztucznym, bo były one niewątpliwie jej częścią), to przedmiotem refleksji stają się informacje rzetelne i konkretne. Serwis miał przejrzystą strukturę, w której zawsze pod informacją główną znajdowało się kilka najważniejszych odniesień powiązanych z nią przedmiotowo, z funkcją bezpośredniego przekierowania. Każda informacja była tagowana. Ponadto przeczytany tekst można było od razu przekazać dalej poprzez media społecznościowe i pocztę elektroniczną. Istotnym uzupełnieniem informacji zawartych w tym segmencie była zakładka „Dla mediów”, w której znajdowały się nie tylko oświadczenia i sprostowania, lecz także informacje dla korespondentów zagranicznych i akredytacje na spotkania i konferencje z udziałem mediów.

Podsumowanie

Przedstawione w artykule przykłady wypowiedzi ministra Witolda Waszczykowskiego stoją w opozycji do wyraźnie artykułowanej przez polityków wszystkich opcji potrzeby poparcia społecznego, a przede wszystkim są przykładem

²⁴ M. Potocki, A. Radwan, *Wielka czystka w MSZ. Przed nami dekomunizacja polskiej dyplomacji*, [online] <<http://forsal.pl/artykuly/996966,wielka-czystka-w-msz-przed-nami-dekomunizacja-polskiej-dyplomacji.html>>, dostęp: 20.03.2017; R.A. Stańczyk, *Nowe rozdanie w polskiej dyplomacji*, [online] <<http://gpcodziennie.pl/52509-noworozdaniewpolskiejdyplomacji.html>>, dostęp: 20.03.2017; *Dekomunizacja w polskiej dyplomacji. Związkowcy z MSZ piszą do premier Szydło*, [online] <<http://www.tvp.info/29503625/dekomunizacja-w-polskiej-dyplomacji-zwiazkowcy-z-msz-pisza-do-premier-szydlo>>, dostęp: 20.03.2017.

łamania zasad etykiety dyplomatycznej. Można się zastanawiać, czy minister nie rozumiał istoty dyplomacji, czy po prostu strategia oparta na dyskredytacji była zamierzona. Kwestią oczywistą pozostaje jednak fakt, że musiał mieć świadomość konsekwencji swoich słów, które znacząco wpływały na kwestie wizerunkowe ministerstwa. Także sposób kształtowania znaczeń przez polityka naznaczony był fragmentarycznym oglądem intelektualno-mentalnym. Jeśli się weźmie pod uwagę częstotliwość tych niefortunnych wypowiedzi, to wyniki badań prowadzonych przez wiele instytucji sondażowych (między innymi IMM, IBRIS, Kantar Millward Brown), z których wynika, że poparcie dla ministra wciąż spadało, nie będą niczym zaskakującym. Co więcej, pod koniec marca 2017 roku aż 49% badanych w ankiecie telefonicznej przeprowadzonej przez Kantar Millward Brown²⁵ uznało, że minister powinien podać się do dymisji. Także z sondażu SW Research dla Rp.pl wynikało, „[...] że ponad połowa badanych (54%) uważa, że Witold Waszczykowski powinien już odejść ze stanowiska. Przeciwnego zdania jest 15% ankietowanych, a ponad 30% nie ma zdania w tej kwestii”²⁶.

Strategia informacyjna Witolda Waszczykowskiego było właściwie anty-strategią. Jego wypowiedzi oparte były na dyskredytowaniu faktów, opinii i ludzi. Nie stanowiły też ciągu przyczynowo-skutkowego. Ich celem na pewno nie było utrwalenie potencjału zaufania odbiorców dzięki transferowi obiektywizmu i neutralności. „A przecież to właśnie język – jak pisze Krzysztof Bijak – jest podstawowym środkiem komunikacji społecznej i jest szczególnym narzędziem opisu człowieka, jego doświadczeń, świata, w którym żyje, oraz zmian, jakie w nim zachodzą”²⁷. W tym rozumieniu istoty słowa wypowiedzi ministra, reprezentującego polski interes dyplomatyczny na arenie międzynarodowej, można określić jako zaprzeczenie jakiegokolwiek strategii, a komunikacyjnej z całą pewnością.

Bibliografia

- Bijak K., *Język polityków na przykładzie debaty sejmowej dotyczącej związków partnerskich*, w: *Język polityków i jego patologie*, red. K. Łabędź, Kraków 2013.
- Dobek-Ostrowska B., Wiszniowski R., *Teorie komunikowania publicznego i politycznego*, Wrocław 2001.
- Fras J., *Dziennikarski warsztat językowy*, Wrocław 2005.
- Karwat M., *O złośliwej dyskredytacji. Manipulowanie wizerunkiem przeciwnika*, Warszawa 2006.
- Kreft J., *Koniec dziennikarstwa jakie znamy. Agregacja w mediach*, Kraków 2016.
- Le Bon G., *Psychologia tłumy*, tłum. B. Kaprocki, Warszawa 1994.

²⁵ Badanie prowadzono od 29 do 30 marca 2017 roku na próbie 1001 osób w wieku powyżej 18 lat. Zob. *Sondaż miażdżący dla Waszczykowskiego. Połowa badanych chce jego dymisji*, [online] <<http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114871,21576161,polowa-polakow-chce-zeby-waszczykowski-podal-sie-do-dymisji.html>>, dostęp: 20.04.2017.

²⁶ *Sondaż: Polacy chcą dymisji Witolda Waszczykowskiego*, [online] <<http://www.parlamentarny.pl/badania-opinii-i-rankingi/sondaz-polacy-chca-dymisji-witolda-waszczykowskiego,21791.html>>, dostęp: 20.04.2017.

²⁷ K. Bijak, *Język polityków na przykładzie debaty sejmowej dotyczącej związków partnerskich*, w: *Język polityków i jego patologie*, red. K. Łabędź, Kraków 2013, s. 157.

McLuhan M., *Zrozumieć media. Przedłużenia człowieka*, tłum. M. Szczuka, Warszawa 2004.
 Pastusiak L., *Świat polityki a świat mediów*, w: *Współczesne oblicza mediów*, red. J. Marszałek-Kawa, Toruń 2005.

Źródła internetowe

- Amerykanie dowiadują się o „murzyńskości”. I oskarżają Waszczykowskiego o rasizm*, [online] <<http://www.newsweek.pl/swiat/murzynskosc-waszczykowskiego-czyli-negro-mentalite-oburza-usa,artykuly,382974,1.html>>, dostęp: 15.04.2017.
- Bojakowski J., „*A słowo stało się ciałem*”. Świat uznał fakt istnienia San Escobar, [online] <<https://www.wprost.pl/light/10038517/A-slowo-stalo-sie-cialem-Swiat-uznal-fakt-istnienia-San-Escobar.html>>, dostęp: 8.03.2017.
- Chcemy być Robertem Lewandowskim w UE*, [online] <<http://www.dw.com/pl/waszczykowski-chcemy-by%C4%87-robertem-lewandowskim-w-ue/a-37613052?maca=pl-EMail-sharing>>, dostęp: 15.04.2017.
- Dekomunizacja w polskiej dyplomacji. Związkowcy z MSZ piszą do premier Szydło*, [online] <<http://www.tvp.info/29503625/dekomunizacja-w-polskiej-dyplomacji-zwiazkowcy-z-msz-pisza-do-premier-szydlo>>, dostęp: 20.03.2017.
- Donald Tusk jest „ikoną zła i głupoty”? Waszczykowski: Życzę mu, by pozostał jak najdalej od Polski*, [online] <<http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114871,21192650,donald-tusk-jest-ikona-zla-i-glupoty-waszczykowski-zycze.html>>, dostęp: 20.04.2017.
- Eksperci oceniają ofensywę medialną Waszczykowskiego*, [online] <<https://wiadomosci.wp.pl/eksperci-oceniaja-ofensywe-medialna-waszczykowskiego-6027691893551745a>>, dostęp: 20.04.2017.
- Jak nas widzą, tak nas piszą – Polska w oczach zagranicznych mediów*, [online] <<http://cogrzeje24.pl/frame/na-60-urodziny-waszczykowski-dostal-flage-san-escobar-dziekuje-muchas-gracias,55678.html>>, dostęp: 20.04.2017.
- Jak o nas piszą, tak nas widzą. Polska w oczach zagranicznych mediów*, [online] <<https://ekantor.pl/jak-o-nas-pisza-tak-nas-widza-polska-w-oczach-zagranicznych-mediow>>, dostęp: 20.04.2017.
- Koć J., *Czarny rok Waszczykowskiego*, [online] <<https://wiadomo.co/czarny-rok-waszczykowskiego/>>, dostęp: 20.03.2017.
- „*Na San Escobar będziemy jeździli bez wizy, tramwajem*”. Waszczykowski o swojej wpadce, [online] <<https://dorzeczy.pl/kraj/19280/Na-San-Escobar-bedziemy-jezdzi-biez-wizy-tramwajem-Waszczykowski-o-swojej-wpadce.htm>>, dostęp: 20.04.2017.
- Potocki M., Radwan A., *Wielka czystka w MSZ. Przed nami dekomunizacja polskiej dyplomacji*, [online] <<http://forsal.pl/artykuly/996966,wielka-czystka-w-msz-przed-nami-dekomunizacja-polskiej-dyplomacji.html>>, dostęp: 20.03.2017.
- San Escobar i... Długa lista wpadek ministra Waszczykowskiego*, [online] <<http://www.newsweek.pl/polska/polityka/witold-waszczykowski-najgorsze-wpadki-wypowiedzi-ministra,artykuly,380398,1.html>>, dostęp: 8.03.2017.
- Sondaż miażdżący dla Waszczykowskiego. Połowa badanych chce jego dymisji*, [online] <<http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114871,21576161,polowa-polakow-chce-zeby-waszczykowski-podal-sie-do-dymisji.html>>, dostęp: 20.04.2017.
- Sondaż: Polacy chcą dymisji Witolda Waszczykowskiego*, [online] <<http://www.parlamentarny.pl/badania-opinii-i-rankingi/sondaz-polacy-chca-dymisji-witolda-waszczykowskiego,21791.html>>, dostęp: 20.04.2017.
- Stańczyk R.A., *Nowe rozdanie w polskiej dyplomacji*, [online] <<http://gpcodziennie.pl/52509-nowe-rozdaniewpolskiejdyplomacji.html>>, dostęp: 20.03.2017.
- Telewizja dla Białorusinów po polsku? Waszczykowski ma dla nich radę*, [online] <<http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/koniec-tv-bielsat-szef-msz-bialorusini-nauczaj-sie-polskiego,704083.html>>, dostęp: 22.04.2017.
- Twitter, [tweet z informacją o nieistniejącym państwie], [online] <<https://twitter.com/rpdsanescobar/status/81917493>>, dostęp: 30.04.2017.
- Waszczykowski o „San Escobar”: Przejeżdżenie, chodziło o San Cristobal albo Christopher*, [online] <<http://www.wsensie.pl/bez-komentarza/20428-waszczykowski-o-san-escobar-przejezdzenie-chodzilo-o-san-cristobal-albo-christopher>>, dostęp: 20.04.2017.
- Waszczykowski: od lat jesteśmy w sporze o bezpieczeństwo Europy Wschodniej z Niemcami*, [online] <<http://wiadomosci.onet.pl/kraj/waszczykowski-od-lat-jestesmy-w-sporze-o-bezpieczenstwo-europy-wschodniej-z-niemcami/9s2jhy>>, dostęp: 15.04.2017.

- Waszczykowski: w mediach ukazał się skrót wywiadu, nie wywiad. „Nie było mowy o układzie coś za coś”, [online] <<http://www.tvp.info/23447612/waszczykowski-w-mediach-ukazal-sie-skrót-wywiadu-nie-wywiad-nie-było-mowy-o-układzie-cos-za-cos>>, dostęp: 20.04.2017.
- Waszczykowski w niemieckiej gazecie: nie chcemy świata złożonego z rowerzystów i wegetarian, [online] <<http://www.newsweek.pl/polska/witold-waszczykowski-wywiad-dla-bild-rowerzysty-i-wegetarianie,artykuly,376666,1.html>>, dostęp: 20.04.2017.
- Waszczykowski: W stosunkach polsko-amerykańskich odeszliśmy od murzyńskości. A relacje z Waszyngtonem się poprawiły, [online] <<http://www.newsweek.pl/polska/waszczykowski-odeszliśmy-od-murzyńskosci-relacje-z-usa-sie-poprawiły,artykuly,382923,1.html>>, dostęp: 20.04.2017.
- Zawrotna kariera San Escobar. Światowe media o pomyłce ministra, [online] <<http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/zawrotna-kariera-san-escobar-swiatowe-media-o-pomyłce-ministra,706345.html>>, dostęp: 8.03.2017.
- Zubik M., Witold Waszczykowski: Przy wyborze Donalda Tuska doszło do fałszerstwa, [online] <<http://wyborcza.pl/7,75399,21552614,witold-waszczykowski-przy-wyborze-donald-tuska-doszło-do-fałszerstwa.html>>, dostęp: 20.04.2017.
- Zwierzchowski M., San Escobar – Waszczykowski odkrył nowy kraj, internet oszalał, [online] <<http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/ludzieistyle/1690154,1,san-escobar--waszczykowski-odkrył-nowy-kraj-internet-oszalał.read>>, dostęp: 25.03.2017.

Streszczenie

Celem autorki artykułu jest przedstawienie w nim strategii informacyjnej Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej w mediach polskich i zagranicznych w pierwszym kwartale 2017 roku. Kontrowersyjne wywiady Witolda Waszczykowskiego były pretekstem do napisania tego artykułu. Strategia informacyjna jest według autorki zaplanowaną sekwencją przyczynowo-skutkową w przekazywaniu treści mających na celu tworzenie lub udostępnianie informacji oraz zwiększanie lub konsolidowanie potencjału zaufania klientów poprzez przeniesienie obiektywności i neutralności zawartej w redystrybuowanych treściach. Zgodnie z tą definicją wypowiedzi niektórych ministrów powinny być klasyfikowane jako emocjonalne, często stronnicze i pozbawione obiektywizmu. Można je określić jako polityczne gafy i porażki dyplomatyczne.

Information Strategy of the Minister of Foreign Affairs of the Republic of Poland Witold Waszczykowski in Polish and Foreign Media (in the 1st quarter of 2017)

Summary

The aim of the author of this article is to present the information strategy of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland in the Polish and foreign media in the 1st quarter of 2017. Foreign Minister Waszczykowski's controversial interviews formed the basis for this article. The information strategy is, according to the author, a planned cause-and-effect sequence in the transmission of content aimed at making or sharing information and increasing or consolidating the potential of customer trust through the transfer of objectivity and neutrality contained in redistributed content. Following this definition, some ministers' statements should be classified as emotional, often biased, and lacking objectivity, and can be defined as political gaffes or diplomatic failures.